

Xlabná gana
xkéná di'dz
gu'n xnená.

Di'tsë

Leo y escribo
en mi lengua.

**Zapoteco Sierra
Sur / SEA**

MIBES
MEVyT Indígena
Bilingüe con Español
como segunda
lengua

3

Libr di't zi'd balal di'dz ngan
Vocabulario

ditsë • di'dzë • zapoteco de la Sierra Sur Sureste Alto • di'tsë

Mi nombre es: _____

Vivo en: _____

MIBES
MEVyT Indígena
Bilingüe con Español
como segunda
lengua

3

DIRECTORIO

Mtro. Aurelio Nuño Mayer
Secretario de Educación Pública

Lic. Héctor Mauricio López Velázquez
Director General del INEA

Créditos de la presente edición

Coordinación general
Celia del Socorro Solís Sánchez

Coordinación académica
Sara Elena Mendoza Ortega
Carmen Díaz González
Francisco Javier García
Elisa Vivas Zúñiga
Luis Alavez Bautista

Autoría
Elisa Vivas Zúñiga
José Iván Quezada López

Adaptación a lengua indígena
Luiz Flores Pérez Cruz
José Luis Pérez Cruz

Asesoría académica
América Elvira Hernández Veráztica

Revisión técnica
José Iván Quezada López

Coordinación gráfica y cuidado de la edición
Greta Sánchez Muñoz
Adriana Barraza Hernández

Seguimiento editorial
María del Carmen Cano Aguilar

Revisión editorial
Alicia Naves Merlín
Laura Sainz Olivares
Eliseo Brena Becerril

Diseño de portada
Ricardo Figueroa Cisneros

Diseño de interiores
Fabiola Escalona Mejía

Diagramación
Fabiola Escalona Mejía
Norma García Manzano

Ilustración
Ricardo Figueroa Cisneros

Leo y escribo en mi lengua. Zapoteco Sierra Sur/SEA. MIBES 3. Vocabulario. D. R. 2017 © Instituto Nacional para la Educación de los Adultos, INEA. Francisco Márquez 160, Col. Condesa, Ciudad de México, C.P. 06140.

Esta obra es propiedad intelectual de sus autores, y los derechos de publicación han sido legalmente transferidos al INEA. Prohibida su reproducción parcial o total por cualquier medio, sin la autorización escrita de su legítimo titular de derechos. Algunas veces no fue posible encontrar la propiedad de los derechos de algunos textos aquí reproducidos. La intención nunca ha sido la de dañar el patrimonio de persona u organización alguna, simplemente el de ayudar a personas sin educación básica y sin fines de lucro. Si usted conoce la fuente de alguna referencia sin crédito, agradeceremos establecer contacto con nosotros para otorgar el crédito correspondiente.

ISBN *Modelo Educación para la Vida y el Trabajo*. Obra completa: 970-23-0274-9

ISBN *MEVyT Indígena Bilingüe con español como segunda lengua*: 970-23-500-4

ISBN *Leo y escribo en mi lengua.* Zapoteco Sierra Sur/SEA. MIBES 3. Vocabulario: En trámite

Impreso en México

Xku'n nak libr che'n

Lo Libr di't zi'd balal di'dz ngan, xla'nnu gunu yud minn chu'nmkluw gana minngol, lo use'd chen MIBES 3 *Xlabnā gana xkēnā di'dz gu'n xnenā. Di'tsē*. Ne'g zi'd balal di'dz gana balal ba'l letr gu'n ngan gie'nnama gu'n zi'd lēn Libr gu'nn yud minngol ilab gana ikē', Libr gu'nn yud minngol ilab gana lo Balal gits nxen gu'n kē letr lo. Ne'g gie'nchanalā wen balal di'dz knu gana balal ba'l letr knu.

Libr di't zi'd balal di'dz ngan, ña xne'g: kwadr mbeg nak di't kē balal di'dz gana balal ba'l letr, xkwa' xkwa' xi'k zi'du lo *alfabeto* di'tsē gana nēn ngas xnawu; lē' lad derech gwiylā kē xne' di'dz che'n nak ga zi'd gan xku'n nak di'dz gana zi'd xi'k nak gu'n che'n gana xnu xki'nu.

Libr di't zi'd balal di'dz ngan, uya' *di'tsē*. Lē'nu kimbias gunu yu'dlā lal sia'lā ise'dlā ikē'lā gana gienchalā xku'n nak xti'dzlā.

¡Ncho'b xkixlā lo ñalā xde'd fwers!

¿Xku'n iki'n Libr di't zi'd balal di'dz ngan?

Lo Libr di't zi'd balal di'dz ngan, kē di'dz xkwa' xkwa' xī'k zi'du lo *alfabeto* di'tsē, zi'd tib letr ga dzekna zi'd di'dz chuslo letr knu.

Lad mbeg zi'd di'dz, lē' lad derech zi'd gan xku'n nak di'dz gana xku'n chaktsi'n di'dz gana kē balal di'dz gu'n xkakga nak ber ña stib giedz chaktsi'n.

Di'dz gu'n gak ugib

Ichē use'd

Di'dz che'n nak

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak chop Use'd gu'n zi'd lēn Libr gu'nn yud minnngol ilab gana ikē', ga xkwa' xkwa' zi'd gu'n ise'd minn ilab minn gana ikē' minn.

Xnu xki'nu:

Lēn Ichē use'd 1, use'dna gan xku'n nak kartel.

Xi'k nak gu'n che'n

Alfabeto

Di'dz che'n nak:

Iza letr gu'n zi'd xkwa' xkwa' chakstsi'n xia' xti'dzna.

Xnu xki'nu:

Alfabeto chen dedi'tsë-zëná nganda nak.

Anunsio

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n xki'n, or ba bis gu'nnma ota ine'ma bekwa'n xdo dzekna xka lë' ldo' minn tsu ika'wu ota gu'nnstsi'nnu.

Xnu xki'nu:

Kwi'y lo anunsio dzekna gaknanlá ba xdownu.

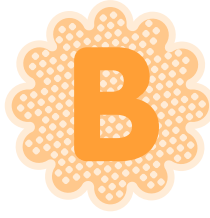
Asido foliko

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak bitamina B gu'n nki'n, dzekna xka ndip gak xkwerp tib minn. Xi'k nak di'ltsa tib minn giawu anscha gwey më'd gana or lë' neyla më'd, gunu gu'n lë' më'd gal wen gana nda'n më'd.

Xnu xki'nu:

Lë' ndza'p cha asido foliko.

**Balal gits
nxen gu'n kë
letr lo**

Di'dz che'n nak:

Balal gu'n di't zi'd ndal xkwend gu'n, gu'n ilabma.

Xnu xki'nu:

Gib kartel lo balal gits nxen gu'n kë letr lo.

**Bekwa'n
gunn-ná**

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n zi'd lën Libr gu'nn yud minngol ilab gana ikë', di't xne' gan bekwa'n gak dzekna ise'dna ilabma gana ikë'ma.

Xnu xki'nu:

Bekwa'n gu'nn-ná, or che'n nak, lë'ná ilab.

**Benanlá
ganlá**

Di'dz che'n nak:

Nup gun zi'd lën Libr gu'nn yud minngol ilab gana ikë', gunu ney gilxkab dzekna ise'dma ilabma ndip dzekna gie'na stib minn.

Xnu xki'nu:

Kwlab di't xne' Benanlá ganlá.

Benefisiario

Di'dz che'n nak:

Nak minn yu lë lo xkits minn lë chigial tib gu'n.

Xnu xki'nu:

Na' nak benifisiario chen *Seguro Popular*.

Bibliografia**Di'dz che'n nak:**

Ga nak di't zi'd lë libr, di't zak kibma dele bekwa'n xla'nma ilabma.

Xnu xki'nu:

Di'ltsa xla'nlá gaknanlá xku'n chak rmed tib giedz, kwlab ichë lë libr gu'n zi'd lo bibliografia gu'n zi'd di't xloxla.

Birus**Di'dz che'n nak:**

Man las mban, man nonga lën selula gun mban chal.

Xnu xki'nu:

Nika chut gakda gwiw birus no'nda lo.

Bislëdz gone**Di'dz che'n nak:**

Gu'n zi'd lën Libr gu'nn yud minngol ilab gana ikë, gu'n nak chen MIBES 3, ga zi'd xkwend kwiw xku'n nak kwend che'n, gu'n sialama stse'dma.

Xnu xki'nu:

Kwlab di't zi'd xne', Bislëdz gone.

**Bi'nn gilxkab
xku'n ikě'lá
gu'n xla'nlá
ikě'lá**

Dí'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-ná, or knu lě' tib minn xiu gik bekwa'n nak gu'n ikě' gana (chu lo ixa'lo gana xku'n ikě'wu, gana xku'n ikě'wu xkwa' xkwa')

Xnu xki'nu:

Bi'nn gilxkab xku'n ikě'lá gu'n xla'nlá ikě'lá, loxna kě' tib gu'n.

**Bi'nn gilxkab
xku'n nak
gu'n anscha
ilablá**

Dí'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-ná, or knu lě' ichě minngol no'nda xiab gik gan be lě xne' gu'n gacha ilab.

Xnu xki'nu:

Or chu'nn-na gu'n nak, bi'nn gilxkab xku'n nak gu'n anscha ilablá, gunu chu'nn yudna guslědzna gu'n nanlana.

**Bi'nn gilxkab
xku'n nak
xti'dz-zělá**

Dí'dz che'n nak:

Nup gu'n zíd lěn libr gu'n stse'dna xne' gan xku n nak xti'dz-zěna.

Xnu xki'nu:

Kwxal lěn libr dí't zíd Bi'nn gilxkab xku'n nak xti'dz-zělá.

Bokal

Dí'dz che'n nak:

Gunu nak letr gu'n xne'ma nika xnida chowma.

Xnu xki'nu:

Tib letr nak bokal.

Bolet

Di'dz che'n nak:

Tib gits gu'n xne'dz di'dz lë'lá zak gu'nn dele bekwa'n.

Xnu xki'nu:

Lë' dad ukaña bolet chen kamion.

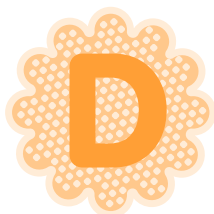
Bomber

Di'dz che'n nak:

Bomber nak minn kë dzi'n chu'nn yud stsu'w gi or xded gi gana chu'nn yud dele bekwa'ncha chak ota dele bekwa'n xlox.

Xnu xki'nu:

Lë' bomber uya usu'w gi gu'n uded.

Desarroyo

Di'dz che'n nak:

Ga nak di't zi'd xkwa' xkwa' gan xku'n nak tib gu'n gana zi'd gan xku'n sia sdzë'wu.

Xnu xki'nu:

Lo desarroyo xne' xkwa' xkwa' gan xku'n ted nak tib gu'n.

**Di'dz che'n
nak**

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak or xne'ma xku'n ted nak tib gu'n ota tib gilxkab gana xñaz.

Xnu xki'nu:

Kwsa'n gu'n xlablā giklā gan xku'n nak di'dz che'n nak.

**Di'dz gu'n
xluw be
xgix minn
impuesto ota
xgixda minnu**

Di'dz che'n nak:

Gun che'n xluw gan xku'n yu kad tib minn ga dzekna xien gan be skedz minn kix minn dele bekwa'n ota blak kix minn.

Xnu xki'nu:

Lo degitsnā chen *Seguro Popular* di't zi'd di'dz gu'n xluw be xgix minn impuesto ota xgixda minnu, xne' nki'nda bekwa'n kixnā.

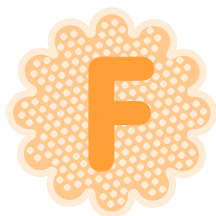
Di't zi'du

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak numero gu'n ney kad xlag gits.

Xnu xki'nu:

Xkwend gu'n xgi'blā di't zi'du nak numero 16.

Folio

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak numero gu'n xluw xkwa' gan bagu'n nak xkits minn.

Xnu xki'nu:

Lë' folio nak B22486.

Formato

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak balal gu'n ney tib gits, naku be ncho'bu, bepekwa'n zi'd, xku'n gik letr gana dibuj gu'n zi'd.

Xnu xki'nu:

Or lë' minn xlab tib bekwa'n, or knu lë' minn xie'нна xku'n ña' gunu, gana ba xki'nu gana xku'n lo xki'nu.

Gana di'dz che'n nak:

Gits di't zi'd kë letr gana yu di't nlat ikë letr di'ltsa ba gits xla'n minn tsas.

Xnu xki'nu:

Par tsas tib gits gu'n xla'nlá, nki'n ikë'lá letr lo formato gu'n chigial ikë'lá.

Garbans

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak midz gu'n chowma xnaye'ts, gana wennu dzekna xka nda'n tib minn.

Xnu xki'nu:

Lë' nay xgwi'y garbans.

Gits di't xkë nli chap minn *Seguro* *Popular*

Di'dz che'n nak:

Gits di't zi'd gan be nli chap tib minn *seguro popular*.

Xnu xki'nu:

Gits di't xkë nli chap minn *Seguro Popular* zën dad loxna gunu xkisa ide'd minn rmed.

Gits di't zi'd gan xku'n tsa' tib gu'n

Di'dz che'n nak:

Tib gu'n di't zi'd gan bekwa'n gak di'ltsa tsa' tib gu'n.

Xnu xki'nu:

Di'ltsa ixikwa'lá tib rompekabeza gwa lo gits di't zi'd gan xku'n tsa' tib rompekabeza, dzekna xka zak ixixkwa'lo.

**Gits gu'n xne'
xku'n ted nak
tib gu'n**

Di'dz che'n nak:

Tib di't zi'd gan xku'n nak tib gu'n, ga zi'd no'mba gu'n ncho'bc'h'a nak.

Xnu xki'nu:

Di'ltsa ika'lá gits gu'n xne' xku'n ted nak stse independensia zak gie'nnalá xku'n nak iza xkolor bander.

**Gits ñe'ch
tson blë di't
xlabná gu'n
ncho'bcha
nak xkwend
tib gu'n**

Di'dz che'n nak:

Gits che'n ñe'ch tson blë di't zi'd xkwend dele bekwa'n lo. Gunu zak gwey tib portada gana zi'd dibuj iza gion lad.

Xnu xki'nu:

Lë' minn ugad tib gits ñe'ch tson blë di't xlabná gu'n ncho'bcha nak xkwend balal gilgidz gu'n yu lën giedz.

**Gits win di't
zi'd dele ba
bis**

Di'dz che'n nak:

Tib gits gu'n xkë tib bis, gu'n xia'n gak bis stib lo minn.

Xnu xki'nu:

Nap or ichaná lë'ná isan tib gits win di't zi'd dele ba bis lo'lá, dzekna gakanalá bekwa'n xche izu'w gu'n ido'w loxna dzeka'lo.

Gonorrhea

Di'dz che'n nak:

Gilgidz xded or lë' tib minn chakichop stib minn di'ltsa lë' minn knu dzakla gilgidz knu, gilgidz knu chu'nn lë' minn chobiche ldo' gana xlë' gana xiu gi minn gana në xkilndana minn.

Xnu xki'nu:

Lë' minn dzak gilgidz gu'n lë *gonorrhea*.

Gu'n ise'dna

Di'dz che'n nak:

Ga nak di't zi'd gan bekwa'n gia'n gikna or tselo ise'dna bekwa'n.

Xnu xki'nu:

Lë' minn uyu'nn gan uya'n gun zi'd lo gu'n ise'dna lo lchë use'd 1.

Gu'n xcha' lo lapz

Di'dz che'n nak:

Gunu nak tib gu'n ndux lo xgolia' lo lapz.

Xnu xki'nu:

Lë' minn chu'nnkluw xnab gu'nnstsi'n minndo' gu'n xcha' lo lapz.

Gu'n zi'd lën che'n xdoda

Di'dz che'n nak:

Or lë'ma xkaña tib gu'n ga dzekna bët xgixdama sinda xkisa xkañamu.

Xnu xki'nu:

lchësa gu'n ukañanã xkisa nak xdoda, lo xits gu'n ukañanã xne', gu'n zi'd lën che'n xdoda.

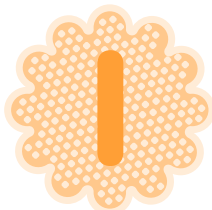
**Gu'n zi'd lën
libr**

Di'dz che'n nak:

Gu'n zi'd lën libr gu'n xluw ichësa gu'n zi'd lën libr xkwa' xkwa'.

Xnu xki'nu:

Gib di't zi'du lo gu'n zi'd lën libr che'n.

Ichë use'd

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak chop Use'd gu'n zi'd lën Libr gu'nn yud minnngol ilab gana ikë', ga xkwa' xkwa' zi'd gu'n ise'd minn ilab minn gana ikë' minn.

Xnu xki'nu:

Lën Ichë use'd 1, use'dna gan xku'n nak kartel.

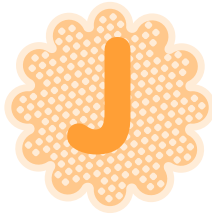
Introduksion

Di'dz che'n nak:

Gunu zi'd or chuslo xan, ga zi'd tib gilxkab gan bekwa'n xne' gu'n ilab minn, or anscha guslo minn ilab minn desarroyo.

Xnu xki'nu:

Kwlab introduksion anscha guslo'lá ilablá ichë use'd.

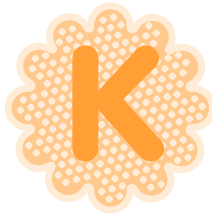
Jagwar

Di'dz che'n nak:

Man knu nak xkomier me'dz, man knu xna ye'ts gana bal yu gu'n ya's lëd.

Xnu xki'nu:

Ndzun xna tib jagwar.

Karakol

Di'dz che'n nak:

Tib man win ntse tib pchog idib lëd. Mer ichësa man knu no'nda sdzë las lyu tsew sdzë gana di't yuzë man knu nak di't nkop. Yu balal xkomier man knu chap xdw.

Xnu xki'nu:

Ichë minn ch'ol chu'nnstsi'n xipchog karakol chixkwa' ge'y.

Karbon

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak gu'n xia'n or lë' yag chek.

Xnu xki'nu:

Ncho'b karbon uya'n or lë' nay uyelo uyut.

Kart

Di'dz che'n nak:

Tib gits xkë' minn sia lo xkomier, ota tib lo minn lidz minn yu fwer, dzekna xka gu'nn bis dele bekwa'n.

Xnu xki'nu:

Lë'nā ikë tib kart sia lo bëts ye'nnā Juan.

Kartel

Di'dz che'n nak:

Tib gits ncho'b lo gu'n kēzē dibuj lo xne' xkwend di'ltsa bekwa'n gana nēn kē ichesa gu'n.

Xnu xki'nu:

Lë' kartel xne' nki'n gowma wen dzekna xka tipta nda'nma (nki'nda saknëma).

Kë' gu'n chigial ikë'lā

Di'dz che'n nak:

Bwkwa'n gunn-nā, gu'n chak ne'g nak lë'ma ikë' tib gu'n chigial ikë'ma gu'n uyu'nnma gilxkab gan xku'n ikë'ma gu'n xla'nma ikë'ma.

Xnu xki'nu:

Or che'n ikë tib gu'n, lë' minn gu'nn gu'n nak kē' gu'n chigial ikë'lā, lë' minn chu'nnkluw xnab ikë' minndo' tib kart gu'nnstsi'n minndo' gu'n nak bi'nn gilxkab xku'n ikë'lā gu'n xla'nā ikë'lā.

**Kie'nna
bekwa'n xne'
gu'n ulablá**

Di'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-ná, ne'g lë minngol guslëdz gana kib ichë gilxkab ncho'b nak lo gu'n ulab.

Xnu xki'nu:

Axta tselo ilabma tib gu'n axta ga dzekna lë'ma gu'nn gu'n nak, kie'nna bekwa'n xne' gu'n ulablá.

Koma

Di'dz che'n nak:

Gunu nak gu'n xki'n or xkë'na, gunu chu'nn yud gaknanma ba lo xdib tib gilxkab gana lo chuslo stib gilxkab: “,”

Xnu xki'nu:

Lë'ná guntsi'n coma dzekna nen bekwa'n nki'n ika'ná tiend: kës, lech, gana giatxtil.

Konklusion

Di'dz che'n nak:

Ga nak di't zi'd tib gilxkab gu'n win gan bekwa'n nak gu'n ncho'bcha nak lo ichë gu'n ulabma.

Xnu xki'nu:

Na' ulab tib libr di't zi'd xkwend La, ga lo konklusion xne' nda'n minn La gana gunu ichësa minn chap gu'n gow.

Konsonante

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak letr gu'n zi'd lën *alfabeto* gu'n sdza'l tib bokal or xkë.

Xnu xki'nu:

Lë' dad stse'd ba xki'n konsonante ñ.

Kwend

Di'dz che'n nak:

Tib gu'n xkë di't zi'd ndal gu'n xkwend tib gu'n ota dele ncho'b nak.

Xnu xki'nu:

Anscha kulá firm kwlab kwend wen axta gie'nnalá.

Kwiy xku'n nak kwend che'n

Di'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-ná, ga nak di't lë' minn gwiw gan xku'n ted nak tib gun ulab.

Xnu xki'nu:

Kwlë'ts lën libr gana kwiy xku'n nak kwend che'n, gu'n ulablá.

Kwlab axta gie'nnalá

Di'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-ná, gu'n chak ne'g nak lë' minn ilab gana gie'nna bekwa'n xne' gu'n ulab.

Xnu xki'nu:

Gib di't zi'd Kwlab axta gie'nnalá, di't zi'd bekwa'n gunn-ná.

**Kwlē'ts gana
kwtsē' dī't
wenda lēn
gu'n uza'lā**

Dī'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-nā, gu'n chak ne'g nak lē'ma ilē'ts gu'n uza'ma loxna gwiyma gan be wen uyu'nnsi'nma gu'n nak bī'nn gilxkab xku'n ikē'lā gu'n xla'nā ikē'lā.

Xnu xki'nu:

Or tselo ikē'lā kwlē'ts gana kwtsē' dī't wenda lēn gu'n uza'lā.

**Kwlē'tslsa
chop gu'n
uwiylalā**

Dī'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-nā, gu'n chak ne'g nak ilē'tsلساما chop gu'n uwiylama, gana gie'nnama bekwa'n xkakga ña' gana bekwa'n xa' ña'.

Xnu xki'nu:

Gu'n gak or ilo'xlā tib use'd nak, kwlē'tslsa chop gu'n uwiylalā.

**Kwne'
bekwa'n
xie'nnalā**

Dī'dz che'n nak:

Ne'g nak lē'ma ine' gan bekwa'n uye'nnama xkwend tib gu'n ulabma.

Xnu xki'nu:

Kwne' bekwa'n xie'nnalā lo Juan, kwend gu'n ulablā.

**Kwza' gu'n
xnab ne'g**

Di'dz che'n nak:

Ne'g nak di't xkë lë lger gana or lë'ma iza' gits gu'n nak, ne'g gwiyná gan bekwa'n usedná.

Xnu xki'nu:

Lo degitsná gu'n lë ne'g zi'd gan ba use'd uzelolaná, uza'ná balal gu'n dzekna na'ná bok uza'nu.

**Libr di't zi'd
balal di'dz
ngan**

Di'dz che'n nak:

Libr di't zi'd ndal di'dz ngan nak, ga dzekna zi'd gan xku'n nak kad di'dz knu.

Xnu xki'nu:

Libr di't zi'd balal di'dz ngan nak tib gu'n tipta iki'n loma.

**Libr gu'nn
yud minngol
ilab**

Di'dz che'n nak:

Lën libr knu zi'd ndal kwend gu'n zak ilab minngol.

Xnu xki'nu:

Kwlab kwend gu'n zi'd lën Libr gu'nn yud minngol ilab, loxna kwne' bekwa'n xie'nnalá.

**Libr gu'nn
yud minngol
ilab gana ikë'**

Di'dz che'n nak:

Libr knu nak di't lë' minngol chu'nn xa'la xa'la gu'n
xi'k xku'n nak kad use'd xwi'y.

Xnu xki'nu:

Nana gwa lën Libr gu'nn yud minngol ilab gana
ikë', loxna këb gu'n xnabga.

**Libr
gu'nnstsi'n
minn
gu'nnkluw**

Di'dz che'n nak:

Libr knu nak gu'n gu'nnstsin minn gu'nnkluw gan
xku'n gu'nnkluw minn ilab minn gana ikë' minn.

Xnu xki'nu:

Na' chap Libr gu'nnstsi'n minn gu'nnkluw, stbi
di'dz.

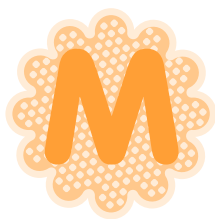
List

Di'dz che'n nak:

Tib list nak di't xkë gu'n xkwa' xkwa' bel gu'n iki'n
gana gu'n izu'w gana zak ikëzë lë minn.

Xnu xki'nu:

Juan uxixkwa' tib list bel gu'n iki'n lë' iza' lidz.

Mayuskula

Di'dz che'n nak:

Letr gu'n xa' ña' lo minuskula gana ncho'b gik.

Xnu xki'nu:

Lë' minn chu'nnkluwunab lo minngol ikë' lë guslo let'r gane'ch mayuskula.

Minn ugib kwend

Di'dz che'n nak:

Minn xkë xgibzë ndal kwend loxna xloxga xkë xkë'wu lo tib gits.

Xnu xki'nu:

Lë' minn ugib kwend ugib ndal kwend gol chen giedz loxna use'b gunu lën Libr gu'nn yud minngol ilab.

Minn ulë'ts gu'n che'n dzekna lë' stib minn zak gie'nnu

Di'dz che'n nak:

Minn xlë'ts tib kwend loxna xkë' wennu, ber ichë gu'n xne' gu'n gane'ch xne'wu.

Xnu xki'nu:

Tib minn ulë'ts gu'n che'n dzekna lë' stib minn zak gie'nnu, gu'n nak xkwend Llorona, dzekna xka wincho gana zak ikëwu lën Libr gu'nn yud minngol ilab.

Minn une'
xku'n nak
kwend che'n

Di'dz che'n nak:

Minn xne' xku'n nak xkilxkab gan xku'n mban minn lën tib giedz.

Xnu xki'nu:

Tib minn une' xku'n nak kwend che'n nak une' xkwend "Gilugit" gu'n ichësa minn chu'nnbey, gana xne' minn chut nanda chu minn uza'wu.

Minn uyu'nn
kwend che'n
di'tsë

Di'dz che'n nak:

Minn xkë' nter tib kwend stib xti'dz minn.

Xnu xki'nu:

Lën di't zi'du gu'n uchop lën Libr gu'nn yud minngol ilab yu tib lger, minn uyu'nn kwend che'n di'tsë nak, ga xne' chu nak minn knu.

Minn
uyu'nn tipsa
ichësa kwend

Di'dz che'n nak:

Minn chak gik xkë xgibzë kwend gana xkë'zë kwend knu lën tib libr.

Xnu xki'nu:

Minn usë'bzë kwend lën Libr gu'nn yud minngol ilab nak minn uyu'nn tipsa ichësa kwend.

Minn uza'wu
nak

Di'dz che'n nak:

Minn xiab gik sdza' tib kwend ota nter tib libr.

Xnu xki'nu:

Lë' kwend gane'ch zi'd, lë' minn uza'wu nak Pascual Sánchez Gómez.

**Minn xla'n
gap ndaldo'
gu'n**

Di'dz che'n nak:

Minn sdzoblëdz gap ndaldo' gu'n.

Xnu xki'nu:

Konde ulox kwend lë'ná used xku'n nak or lë' minn xla'n gap ndaldo' gu'n.

**Minn xne'
chop di'dz
gana xkë'
chop di'dz**

Di'dz che'n nak:

Minn chak xne' chop di'dz wen.

Xnu xki'nu:

Tib minn gak minn gu'nnkluw minn tib giedz nki'n nak tib minn xne' chop di'dz gana xkë' chop di'dz.

Modulo

Di'dz che'n nak:

Lë lger di't xias ba gits.

Xnu xki'nu:

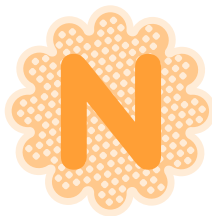
Lë' dad uya modulo gu'n zob Giedzdo' dzekna ilis minn xkits gu'n nak *Seguro popular*.

Gana di'dz che'n nak:

Balal gu'n iki'n lo minnn dzekna lë' minn siacha ise'd.

Xnu xki'nu:

Lë' modulo gu'n stse'dna lo na nak MIBES 3.

**Ndal minn
nan gu'n
che'n**

Di'dz che'n nak:

Gunu nak kwalkier tib gu'n ichesa minn nan.

Xnu xki'nu:

Xkwend *Llorona*, ndal minn nan gun che'n.

**Ne'g gwiyná
gan bekwa'n
usedná**

Di'dz che'n nak:

Gu'n chak ne'g nak lë' minngol xwi'y gan bekwa'n
nak ichë gu'n use'd.

Xnu xki'nu:

Kwza' ichë gu'n zi'd lën gits gu'n nak, ne'g gwiyná
gan bekwa'n usedná lën Libr gu'nn yud minngol
ilab gana ikë'.

**Ne'g zi'd
gan ba use'd
uzelolaná**

Di'dz che'n nak:

Gits di't zi'd ichë use'd gu'n sia stse'dma.

Xnu xki'nu:

Anscha tsu eksan lë' minn xkaña gits gun nak,
ne'g zi'd gan ba use'd uzelolaná.

Notisia

Di'dz che'n nak:

Gu'n chu'nn notisia nak chu'nn bis tib gu'n nkub nak, dzekna gakanan minnu.

Xnu xki'nu:

Lë'ná uyon uded notisia xne' minn lë' mbidz udo'w.

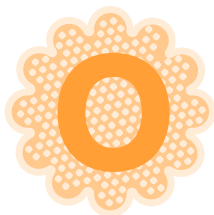
Numero xluw blak chutsna' minn lidzná

Di'dz che'n nak:

Gunu nak numero gu'n xluw blak demi chutsna' minn kad yu, di't yu minn.

Xnu xki'nu:

Minn lidzná nak numero tson gu'n nak numero xluw blak chutsna' minn lidzná gana gunu lë'kga chutsna' minn lidzná xi'k chutsna' minn giedz che'n.

Or lë'lá nki'n ilab Or lë'lá nki'n ikë'

Di'dz che'n nak:

Bekwa'n gunn-ná, gu'n chak ne'g nak lë' ichë minn nki'n gwiyl lo dibuj gana ichë letr gu'n chaktsi'n or xlab minn gana xkë' minn.

Xnu xki'nu:

Lë' dad xwiyl gu'n nak, or lë'lá nki'n ikë', dzekna gwiyl gan bekwa'n iki'n or lë' ikë' tib kart.

SIDA

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak balal gilgidz dzakzë minn or lë' minn sdzë'b VIH lëd.

VIH nak tib birus gu'n xded stib minn, ga lë' minn chuslo ni nup ndipda.

Xnu xki'nu:

Par tedta minn gilgidz SIDA nki'n gap minn kwidad or lë' minn gakichop stib minn.

Sifilis

Di'dz che'n nak:

Gilgidz che'n xded stib minn, di'ltsa lë' minn chapda kwidad or lë' chakichop stib minn. Or lë' minn dzak gilgidz che'n lë' gëdz xien xkilndana minn gana nëda gëdz knu gana sdzinn tib tiemb lë' gëdz knu xdo'b lëd minn, nika dele chak rmed minn tipta.

Xnu xki'nu:

Gilgidz sifilis xded tib minn or lë' tib minn chakichop stib minn.

Solitud

Di'dz che'n nak:

Gits di't ikë gu'n xla'nma inabma.

Xnu xki'nu:

Lë' minn giedz uza' tib solitud xnab yud lo minn nak dzi'n ixixkwa' ñaz.

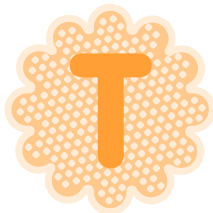
Subtitulo

Di'dz che'n nak:

Tib ba'l di'dz xne' bekwa'n zi'd lën kwend.

Xnu xki'nu:

Kluw tib rued lo subtitulo gu'n zi'd lën kwend.

Tesgüino/ batali

Di'dz che'n nak:

Naku xi'k nak meskal gu'n xlan lo minn, gu'n xia' xob, gunu lë batali.

Xnu xki'nu:

Tesgüino cha minn or lë' minn chu'nn lni.
Tib ba'l di'dz gu'n xne' tib gu'n

Tib ba'l di'dz gu'n xne' tib gu'n

Di'dz che'n nak:

Balal di'dz gu'n ney tib gilxkab.

Xnu xki'nu:

Xi'k nak gu'n che'n, "Lë' nay ukë' giat" gu'n che'n nak tib ba'l di'dz gu'n xne' tib gu'n.

Titulo**Di'dz che'n nak:**

Tib ba'l di'dz gu'n xne' bekwa'n xne' kwend.

Xnu xki'nu:

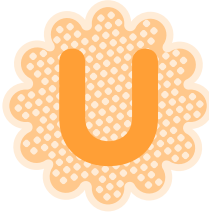
Lë' titulo chen gu'n che'n nak lchë use'd 2.

Tonelad**Di'dz che'n nak:**

Xnu xne' minn or lë' tib gu'n nga' mil kil.

Xnu xki'nu:

Lë' kamion chey gu'n nga' tib tonelad.

Use'd**Di'dz che'n nak:**

Gunu nak gu'n zi'd lën lchë use'd chen Libr gu'nn yud minngol ilab gana ikë', ga dzekna zi'd gu'n iza'ma, dzekna xka siama ise'dma gan xku'n ilabma gana ikë'ma.

Xnu xki'nu:

Lën Use'd 3 lë'na ise'd xkwend gits di't zi'd gan xku'n tsa' tib gu'n.

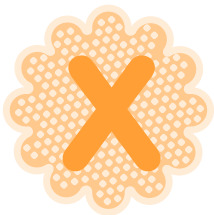
Wen kwlab
ndip dzekna
gie'nna stib
minn

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n nak or lë' minn xlab ndip, gana wen xlab xi'k xku'n zi'du.

Xnu xki'nu:

Wen kwlab ndip dzekna gie'nna stib minn tib ba'l di'dz gu'n xne' tib gu'n.

Xku'n nak
libr che'n

Di'dz che'n nak:

Gunu nak gu'n zi'd axta xan or lë' libr chuslo, di't zi'd gan xku'n nak libr gana bekwa'n nak gu'n zi'd lën libr.

Xnu xki'nu:

Lën di't zi'd xku'n nak libr che'n Libr gu'nn yud minngol ilab gana ikë' chap chop lchë use'd.

Xnu xki'nu

Di'dz che'n nak:

Gu'n che'n xki'n lën Libr di't zi'd balal di'dz ngan, dzekna xka xluw ba xki'n di'dz knu.

Xnu xki'nu:

Lën Libr di't zi'd balal di'dz ngan kwi' gan xku'n chaktsi'n di'dz gu'n xgi'blá, di't xne' xnu xki'nu.

Xi'k nak gu'n che'n

Di'dz che'n nak:

Gu'n xne' ba xki'n tib gu'n ota dele bekwa'n.

Xnu xki'nu:

Juan unab lo minn chu'nnkluw iza tib gu'n nak xi'k nak gu'n che'n tib di't zi'd gu'n use'dlama dzekna xka gie'nna.

Xlabná gana
xkēná di'dz
gu'n xnená.

Di'tsë

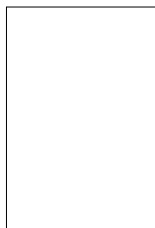
Leo y escribo
en mi lengua.

**Zapoteco Sierra
Sur / SEA**

GU'N ZI'D LĒN
CHE'N XDODA

DISTRIBUCIÓN
GRATUITA

Este programa es público,
ajeno a cualquier partido
político. Queda prohibido
su uso para fines distintos
a los establecidos en el
programa.

En este material encontrarás un listado de palabras importantes que te ayudarán a comprender la lectura y la escritura de tu lengua, así como algunas variantes que se utilizan en otras comunidades.

Te recomendamos hagas uso de este material para una mejor comprensión de los textos que encontrarás en los materiales del módulo.

Ēn libr lë libr di't zi'd balal di'dz ngan, gwiylá balal di'dz ngan gu'n gu'nn yu'dlá dzekna xka gienchanalá xku'n ilablá gana ikë'lá xti'dzlá, gana ne'g gwiylá xku'n xne' minn balal di'dz stib giedz.

Xnabnu lo'lá gu'nnstsi'nlá libr che'n, dzekna xka gienchanalá wen ichë gu'n zi'd iza lën libr.

